

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 28ης Ιανουαρίου 2016*

«Παράβαση κράτους μέλους — Οδηγία 91/271/ΕΟΚ — Επεξεργασία αστικών λυμάτων — Άρθρο 4 — Δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία — Παράρτημα I, σημεία Β και Δ»

Στην υπόθεση C-398/14,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, η οποία ασκήθηκε στις 20 Αυγούστου 2014,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Guerra e Andrade και E. Manhaeve,

προσφεύγουσα,

κατά

Πορτογαλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τους L. Inez Fernandes, J. Reis Silva και J. Brito e Silva,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο του πρώτου τμήματος, προεδρεύουσα του δεύτερου τμήματος, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev, K. Λυκούργο (εισηγητή) και J.-C. Bonichot, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Ιουνίου 2015,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, μην εξασφαλίζοντας ικανοποιητικό επίπεδο επεξεργασίας των αστικών λυμάτων σε 52 αστικούς οικισμούς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1137/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008 (ΕΕ L 311, σ. 1, στο εξής: οδηγία 91/271).

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Η πρώτη, η τρίτη, η τέταρτη και η όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 91/271 έχουν ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι, με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1988 για την προστασία της Βόρειας Θάλασσας και άλλων υδάτων στην Κοινότητα [ΕΕ C 209, σ. 3], η Επιτροπή καλείται να υποβάλει προτάσεις για τα μέτρα που απαιτούνται σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά την επεξεργασία των αστικών λυμάτων·

[...]

[εκτιμώντας] ότι, για να αποφεύγονται οι αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον από τη διάθεση ανεπαρκώς επεξεργασμένων αστικών λυμάτων, απαιτείται γενικώς η δευτεροβάθμια επεξεργασία τους·

[εκτιμώντας] ότι στις ευαίσθητες ζώνες είναι ανάγκη να επιβάλλεται αυστηρότερη επεξεργασία· ότι σε ορισμένες λιγότερο ευαίσθητες ζώνες ενδέχεται να επαρκεί η πρωτοβάθμια επεξεργασία·

[...]

[εκτιμώντας] ότι οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων, τα ύδατα και η διάθεση της λυματολάσπης πρέπει να παρακολουθούνται ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιδράσεις της απόρριψης λυμάτων».

- 3 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής:

«Η παρούσα οδηγία αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων και την επεξεργασία και την απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς.

Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιπτώσεις της απόρριψης αυτών των λυμάτων.»

- 4 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- 1) “Αστικά λύματα”: τα οικιακά λύματα ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά λύματα ή/και όμβρια ύδατα.

[...]

- 5) “Δίκτυο αποχέτευσης”: το σύστημα αγωγών που συλλέγει και διοχετεύει τα αστικά λύματα.

6) “1 ι.π. (μονάδα ισοδύναμου πληθυσμού)”: το αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιομηχανικές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (BOD 5) ίσες προς 60 g/ημέρα.

[...]

8) “Δευτεροβάθμια επεξεργασία”: η επεξεργασία των αστικών λυμάτων με μέθοδο που, κατά κανόνα, περιλαμβάνει βιολογική επεξεργασία με δευτεροβάθμια καθίζηση, ή με άλλες μεθόδους διά των οποίων τηρούνται οι απαιτήσεις που καθορίζονται στον πίνακα 1 του παραρτήματος Ι.

[...]»

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όλοι οι οικισμοί να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων:

— έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 το αργότερο, για τους οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό (ι.π.) άνω των 15 000

και

— έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005 το αργότερο, για τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 2 000 και 15 000.

[...]»

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία, ως εξής:

— το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 15 000,

— το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 15 000,

— το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005, για τα λύματα που αποβάλλονται σε γλυκά ύδατα και σε εκβολές ποταμών, από οικισμούς με ι.π. μεταξύ 2 000 και 10 000.

[...]

3. Οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στις παραγράφους 1 και 2 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος Ι, σημείο Β. [...]

[...]»

7 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής:

«Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που οφείλονται σε τεχνικά προβλήματα και για γεωγραφικά καθορισμένες ομάδες πληθυσμού, τα κράτη μέλη μπορούν να υποβάλουν ειδική αίτηση στην Επιτροπή για να τους παραχωρηθεί μεγαλύτερη προθεσμία για να συμμορφωθούν με το άρθρο 4.»

- 8 Το άρθρο 15, παράγραφοι 1, πρώτη περίπτωση, και 4, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:
- «1. Οι αρμόδιες αρχές ή τα κατάλληλα όργανα παρακολουθούν:
- τις απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, για να εξακριβώνουν τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του παραρτήματος I σημείο Β, σύμφωνα με τις διαδικασίες ελέγχου που ορίζονται στο παράρτημα I σημείο Δ,
- [...]
4. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται από τις αρμόδιες αρχές ή τα κατάλληλα όργανα σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2 και 3, φυλάσσονται από τα κράτη μέλη και τίθενται στην διάθεση της Επιτροπής εντός έξι μηνών από την παραλαβή σχετικής αίτησης.»
- 9 Το σημείο Β του παραρτήματος I της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απόρριψη από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων στα ύδατα υποδοχής», ορίζει τα εξής:
- «1. Ο σχεδιασμός ή η μετασκευή των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων γίνεται έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνονται αντιπροσωπευτικά δείγματα των εισερχομένων και των επεξεργασμένων λυμάτων προτού απορριφθούν στα ύδατα υποδοχής.
2. Οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, οι οποίες υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 της παρούσας οδηγίας, πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 1.
- [...]»
- 10 Το σημείο Δ του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271, το οποίο αφορά τις μεθόδους αναφοράς για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, ορίζει τα ακόλουθα:
- «1. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε η μέθοδος παρακολούθησης που εφαρμόζεται να ανταποκρίνεται τουλάχιστον στο επίπεδο απαιτήσεων που περιγράφεται κατωτέρω.
- Είναι δυνατό να χρησιμοποιούνται εναλλακτικά και άλλες μέθοδοι, διαφορετικές από εκείνες που αναφέρονται στα σημεία 2, 3 και 4, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω μέθοδοι αποδεδειγμένα παράγουν ισοδύναμα αποτελέσματα.
- Τα κράτη μέλη παρέχουν στην Επιτροπή όλες τις χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμοζόμενη μέθοδο. Αν η Επιτροπή κρίνει ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις των σημείων 2, 3 και 4, υποβάλλει στο Συμβούλιο τις δέουσες προτάσεις.
2. Εικοσιτετράωρα δείγματα ανάλογα προς τη ροή ή βασισμένα στη χρονική διάρκεια συλλέγονται στο ίδιο, σαφώς καθορισμένο σημείο της εξόδου και, εφόσον χρειάζεται, της εισόδου του σταθμού επεξεργασίας, ώστε να ελέγχεται κατά πόσον τα εξερχόμενα λύματα πληρούν τις απαιτήσεις απόρριψης που ορίζονται στην παρούσα οδηγία.
- Εφαρμόζονται κατάλληλες διεθνείς εργαστηριακές πρακτικές με στόχο τη μείωση στο ελάχιστο της αποικοδομήσεως των δειγμάτων μεταξύ συλλογής και ανάλυσεως.

3. Ο ελάχιστος ετήσιος αριθμός δειγμάτων καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος του σταθμού επεξεργασίας και συλλέγεται σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια του έτους:

2 000 — 9 999 ι.π.:	12 δείγματα τον πρώτο χρόνο. 4 δείγματα τα επόμενα χρόνια εφόσον αποδειχθεί ότι τον πρώτο χρόνο το νερό πληροί τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας· εάν [κάποιο] από τα 4 δείγματα δεν είναι ικανοποιητικό, τον επόμενο χρόνο πρέπει να λαμβάνονται 12 δείγματα.
10 000 — 49 999 ι.π.:	12 δείγματα
[...]	

4. Τα επεξεργαζόμενα λύματα θεωρείται ότι ανταποκρίνονται στις σχετικές παραμέτρους εάν, για καθεμία σχετική παράμετρο χωριστά, τα δείγματα δείχνουν ότι τα εν λόγω λύματα ανταποκρίνονται στη σχετική τιμή της παραμέτρου ως εξής:

- α) για τις παραμέτρους που ορίζονται στον πίνακα 1 και στο άρθρο 2 σημείο 7, ο ανώτατος αριθμός δειγμάτων ο οποίος επιτρέπεται να μην συμφωνεί με τις απαιτήσεις για τις συγκεντρώσεις ή/και τα ποσοστά μείωσης του πίνακα 1 και του άρθρου 2 σημείο 7, καθορίζεται στον πίνακα 3·
- β) για τις παραμέτρους του πίνακα [1] όσον αφορά τις συγκεντρώσεις, τα εκτός ορίων δείγματα τα οποία λαμβάνονται υπό κανονικές συνθήκες λειτουργίας δεν πρέπει να αποκλίνουν από τις τιμές των παραμέτρων περισσότερο από 100 %. Για τις οριακές τιμές συγκέντρωσης που αφορούν τα ολικά αιωρούμενα στερεά, είναι δυνατόν δεκτές αποκλίσεις μέχρι 150 %·

[...]

5. Οι ακραίες τιμές για την ποιότητα των εν λόγω λυμάτων δεν λαμβάνονται υπόψη, εφόσον οφείλονται σε ασυνήθεις καταστάσεις, όπως π.χ. νεροποντή.»

- 11 Ο πίνακας 1 του παραρτήματος I της οδηγίας αυτής περιέχει απαιτήσεις σε σχέση με απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που διέπονται από τα άρθρα 4 και 5 της εν λόγω οδηγίας. Έχει ως εξής:

Παράμετρος	Συγκέντρωση	Ελάχιστη εκατοστιαία μείωση [σε σχέση με τις τιμές κατά την εισροή]	Μέθοδοι μέτρησης αναφοράς
Βιο[χημικές] ανάγκες σε οξυγόνο (BOD5 στους 20°C) χωρίς νιτροποίηση [...]	25 mg/l O ₂	70-90 [...]	[...]
Χημικές ανάγκες σε οξυγόνο (COD)	125 mg/l O ₂	75	[...]
Ολικά αιωρούμενα στερεά	35 mg/l [...] 35 δυνάμει [του] άρθρου 4 παράγραφος 2 (άνω των 10 000 ι.π.) 60 δυνάμει [του] άρθρου 4 παράγραφος 2 (2 000-10 000 ι.π.)	90 [...] 90 δυνάμει [του] άρθρου 4 παράγραφος 2 (άνω των 10 000 ι.π.) 70 δυνάμει [του] άρθρου 4 παράγραφος 2 (2 000-10 000 ι.π.)	[...]

- 12 Ο πίνακας 3 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι όταν ο αριθμός δειγμάτων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια ορισμένου έτους είναι μεταξύ τέσσερα και επτά, επιτρέπεται να ληφθεί ένα αποκλίνον δείγμα κατ' ανώτατο όριο. Όταν ο αριθμός δειγμάτων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε έτους είναι μεταξύ οκτώ και δεκαέξι, επιτρέπεται να ληφθούν δύο αποκλίνοντα δείγματα κατ' ανώτατο όριο.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 13 Στις 23 Νοεμβρίου 2009, η Επιτροπή απηύθυνε στην Πορτογαλική Δημοκρατία προειδοποιητική επιστολή, με την οποία της επισήμαινε ότι δεν είχε τηρήσει τις υποχρεώσεις των άρθρων 3, 4 και 10 της οδηγίας 91/271 όσον αφορά 186 αστικούς οικισμούς στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού και την καλούσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επ' αυτού.
- 14 Στις 19 Φεβρουαρίου 2010, η Πορτογαλική Δημοκρατία απάντησε στην προμνησθείσα προειδοποιητική επιστολή κοινοποιώντας πληροφορίες σχετικά με τους επίμαχους 186 αστικούς οικισμούς και επικαιροποίησε την απάντησή της με έγγραφο της 12ης Ιανουαρίου 2012.
- 15 Στις 22 Ιουνίου 2012, η Επιτροπή απηύθυνε στην Πορτογαλική Δημοκρατία αιτιολογημένη γνώμη, στην οποία ανέφερε ότι, βάσει των κοινοποιηθεισών πληροφοριών, ορισμένοι αστικοί οικισμοί, ως προς τους οποίους φερόταν να υφίσταται παράβαση του άρθρου 3 της οδηγίας 91/271, είχαν, κατά τον χρόνο αυτό, συμμορφωθεί προς τις επιταγές του δικαίου της Ένωσης, αλλά ότι το εν λόγω κράτος μέλος εξακολουθούσε να παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 αναφορικά με 77 αστικούς οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό μεταξύ 2 000 και 15 000. Η Επιτροπή ανέφερε ότι οι 77 αυτοί αστικοί οικισμοί προέβαιναν σε απορρίψεις αστικών λυμάτων σε γλυκά ύδατα ή σε εκβολές ποταμών, τόσο σε μη ευαίσθητες όσο και σε ευαίσθητες ζώνες, χωρίς να διασφαλίζουν κατάλληλο επίπεδο επεξεργασίας και χωρίς να μειώνουν τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο (BOD) και τις χημικές ανάγκες σε οξυγόνο (COD), σύμφωνα με τις τιμές που αναγράφονται στο παράρτημα I της οδηγίας 91/271. Η Επιτροπή κάλεσε την Πορτογαλική Δημοκρατία να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη αυτή γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την παραλαβή της.
- 16 Με έγγραφο της 3ης Αυγούστου 2012, η Πορτογαλική Δημοκρατία απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη δηλώνοντας ότι 17 από τους 77 αυτούς αστικούς οικισμούς είχαν, κατά τον χρόνο αυτό, συμμορφωθεί προς την οδηγία 91/271 και ότι, βραχυπρόθεσμα, το ήμισυ και πλέον των 77 αυτών αστικών οικισμών, τους οποίους αφορούσε η αιτιολογική γνώμη, θα είχαν συμμορφωθεί προς τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας. Δεσμεύθηκε, επίσης, να ενημερώνει τακτικά την Επιτροπή σχετικά με την πρόοδο της καταστάσεως.
- 17 Ελλείψει πληροφοριών εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή ζήτησε από το εν λόγω κράτος μέλος, με έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 2013, διευκρινίσεις σχετικά με την εκτέλεση των υποχρεώσεών του. Τούτο απάντησε με έγγραφο της 26ης Νοεμβρίου 2013 και δήλωσε ότι 53 αστικοί οικισμοί εξακολουθούσαν να μην πληρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271.
- 18 Με έγγραφα της 10ης Ιουνίου και της 4ης Ιουλίου 2014, η Πορτογαλική Δημοκρατία διευκρίνισε ότι 40 αστικοί οικισμοί εκ των διαλαμβανόμενων στην αιτιολογημένη γνώμη πληρούσαν πλέον τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271 και ότι, όσον αφορά τους 37 αστικούς οικισμούς όπου συνεχιζόταν η παράβαση, η κατάσταση επρόκειτο να τακτοποιηθεί για 15 εξ αυτών στα τέλη του 2015, ενώ οι 22 λοιποί αστικοί οικισμοί θα εξακολουθούσαν να τελούν σε κατάσταση μη συμμορφώσεως.
- 19 Κρίνοντας μη ικανοποιητικές τις απαντήσεις της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 20 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 όσον αφορά την επεξεργασία αστικών λυμάτων στους ακόλουθους 52 αστικούς οικισμούς: Alvalade, Odemira, Loriga, Pereira do Campo, Vila Verde (PTAGL 420), Mação, Paço, Pontével, Vila Nova de São Bento, Castro Daire, Arraiolos, Cercal, Vale de Santarém, Castro Verde, Almodôvar, Ferreira do Alentejo, Vidigueira, Amares/Ferreiras, Alcácer do Sal, Amareleja, Gonsundeira, Salvaterra de Magos, Mogadouro, Melides, Vila Verde (PTAGL 421), Santiago do Cacém, Serpa, São Bartolomeu de Messines, Monchique, Montemor-o-Novo, Grândola, Estremoz, Maceira, Vendas Novas, Lousada, Felgueiras, Riachos, Tolosa, Meda, Alter do Chão, Tábua, Portel, Viana do Alentejo, Cinfães, Vila de Prado, Ponte de Reguengo, Canas de Senhorim, Repeses, Mangualde, Nelas, Vila Viçosa, Santa Comba Dão.
- 21 Η Επιτροπή αναφέρει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271, η Πορτογαλική Δημοκρατία έπρεπε να διασφαλίσει, από 1ης Ιανουαρίου 2006, δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία για τις απορρίψεις αστικών λυμάτων που προέρχονται από τους αστικούς αυτούς οικισμούς, τηρώντας τις τιμές που αναγράφονται στον πίνακα 1 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271. Επ' αυτού, η Επιτροπή προβάλλει ότι, προς εκπλήρωση των απαιτήσεων του άρθρου 4 της οδηγίας αυτής, η Πορτογαλική Δημοκρατία όφειλε να της προσκομίσει αποτελέσματα των μέτρων παρακολούθησης που να αποδεικνύουν, σύμφωνα με το παράρτημα I, σημείο Δ, 3, της οδηγίας 91/271, ότι τα δείγματα που συλλέγονταν ανά τακτικά διαστήματα στην έξοδο των σταθμών επεξεργασίας κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους λειτουργίας τους ανταποκρίνονταν προς τις απαιτήσεις της οδηγίας αυτής.
- 22 Η Επιτροπή φρονεί, επομένως, ότι η παραβατική συμπεριφορά, η οποία είναι γενικευμένη και διαρκής σε πολλούς μικρούς αστικούς οικισμούς, είναι ικανή να προξενήσει μη αναστρέψιμη βλάβη στο περιβάλλον. Υποστηρίζει, επίσης, ότι οι οικονομικές δυσχέρειες, τις οποίες προέβαλε η Πορτογαλική Δημοκρατία κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την προσαπτόμενη παράβαση.
- 23 Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία επισημαίνει ότι η Επιτροπή παραδέχεται στην προσφυγή της ότι η παράβαση των υποχρεώσεων του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271 δεν επαληθεύεται για 26 από τους 52 αστικούς οικισμούς που μνημονεύονται στο εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης, τουτέστιν για τους εξής: Loriga, Paço, Vila Nova de São Bento, Cercal, Vale de Santarém, Castro Verde, Almodôvar, Amares/Ferreiras, Gonsundeira, Salvaterra de Magos, Mogadouro, Melides, Vila Verde-Minho, Santiago do Cacém, Serpa, São Bartolomeu de Messines, Vendas Novas, Lousada, Felgueiras, Riachos, Meda, Alter do Chão, Tábua, Vila de Prado, Mangualde και Nelas.
- 24 Επιπλέον, η Πορτογαλική Δημοκρατία διατείνεται ότι, όσον αφορά τους αστικούς οικισμούς Alvalade, Odemira, Pereira do Campo, Vila Verde — Sintra, Mação, Arraiolos, Ferreira do Alentejo, Vidigueira, Alcácer do Sal, Amareleja, Montemor-o-Novo, Grândola, Estremoz, Maceira, Portel, Cinfães, Canas de Senhorim, Repeses, Vila Viçosa και Santa Comba Dão, οι εργασίες που ήταν αναγκαίες προκειμένου να συμμορφωθούν οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271 βρισκόνταν σε εξέλιξη κατά τον χρόνο καταθέσεως του υπομνήματος αντικρούσεως και θα είχαν, σε κάθε περίπτωση, ολοκληρωθεί πριν από το τέλος του 2015.
- 25 Όσον αφορά τους αστικούς οικισμούς Pontével, Castro Daire, Monchique, Tolosa, Viana do Alentejo και Ponte de Reguengo, η Πορτογαλική Δημοκρατία προβάλλει ότι η εκτέλεση των μελετών και των μέτρων που είναι αναγκαία προκειμένου να επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271 βρισκόταν, κατά τον χρόνο καταθέσεως του υπομνήματος αντικρούσεως, σε προχωρημένο στάδιο.

- 26 Το κράτος μέλος αυτό διευκρινίζει ότι πραγματοποιήθηκαν αμέτρητες συσκέψεις και πραγματοποιήθηκαν πλείστες ενέργειες προκειμένου να διασφαλιστεί ο ορισμός ευλόγων προθεσμιών και η τήρηση των προθεσμιών που μνημονεύθηκαν στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως και αναφέρει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η εκτέλεση των έργων στις κοινότητες που αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσχέρειες, είχε δημοσιευθεί έκτακτη ανακοίνωση του επιχειρησιακού προγράμματος «Εδαφική Αξιοποίηση» (POVT) που εγγυόταν τη χρηματοδότηση του 85 % των επίμαχων εργασιών.
- 27 Στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή εμμένει στην προσφυγή της για τους 52 αστικούς οικισμούς που αναγράφονται στο δικόγραφο της προσφυγής της και επισημαίνει, ειδικότερα, ότι για τους 26 αστικούς οικισμούς που μνημονεύονται στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν προσκόμισε με το υπόμνημα αντικρούσεως κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς απόδειξη των όσων προβάλλει. Επομένως, ελλείπει πληροφοριών σε σχέση με τη λήψη δειγμάτων καθώς και σε σχέση με τις μεθόδους παρακολούθησης και αξιολόγησης αναφορικά με τους επίμαχους αστικούς οικισμούς, η Επιτροπή φρονεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν τήρησε τις διατάξεις της οδηγίας 91/271. Επ' αυτού, το θεσμικό αυτό όργανο υπογραμμίζει ότι οι τελευταίες πληροφορίες που του διαβιβάστηκαν εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας φέρουν ημερομηνία 4 Ιουλίου 2014 και αφορούν την κατάσταση που επικρατούσε στις 30 Ιουνίου 2014.
- 28 Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι στις 22 Δεκεμβρίου 2014 παρελήφθη από την Επιτροπή συμπληρωματική απάντηση επί της αιτιολογημένης γνώμης στην οποία εξέθετε την κατάσταση των επίμαχων αστικών οικισμών.
- 29 Βασιζόμενη στα νέα δεδομένα που διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή, η Πορτογαλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι οι αστικοί οικισμοί Loriga, Paço, Vila Nova de São Bento, Vale de Santarém, Gonsundeira, Salvaterra de Magos, Mogadouro, Serpa, São Bartolomeu de Messines, Riachos, Meda, Alter do Chão, Tábuca και Mangualde συμμορφώθηκαν προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271.
- 30 Ως προς τους άλλους αστικούς οικισμούς τους οποίους αφορά η υπό κρίση προσφυγή, η Πορτογαλική Δημοκρατία προβάλλει ότι είναι σε θέση να συμμορφωθούν προς τις διατάξεις της οδηγίας 91/271 και ότι η άντληση μηνιαίων αναλυτικών στοιχείων βρίσκεται σε εξέλιξη ή ότι η διαδικασία συμμορφώσεως βρίσκεται, εν γένει, σε εξέλιξη.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 31 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να σημειωθεί ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Επιτροπή περιόρισε το αντικείμενο της προσφυγής της σε 44 αστικούς οικισμούς, δηλώνοντας ότι αυτή δεν αφορούσε πλέον τους αστικούς οικισμούς Paço, Gonsundeira, Salvaterra de Magos, São Bartolomeu de Messines, Lousada, Felgueiras, Riachos και Meda.
- 32 Διαπιστώνεται, επιπλέον, ότι δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι όλοι οι αστικοί οικισμοί ως προς τους οποίους η Επιτροπή εμμένει στην προσφυγή της έχουν ισοδύναμο πληθυσμό μεταξύ 2 200 και 13 400.
- 33 Κατά την Επιτροπή, οι υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 περιλαμβάνουν τη διεξαγωγή των προβλεπόμενων στο παράρτημα I, σημείο Δ, της οδηγίας αυτής ελέγχων, για τους σκοπούς των οποίων είναι αναγκαίο να λαμβάνεται ετησίως ένας ελάχιστος αριθμός δειγμάτων, αναλόγως του μεγέθους του οικείου σταθμού επεξεργασίας, ιδίως κατά το πρώτο έτος λειτουργίας του. Η δε Πορτογαλική Δημοκρατία υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι οι απορρέουσες από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 υποχρεώσεις πρέπει να θεωρείται ότι πληρούνται οσάκις από ένα δείγμα των απορρίψεων ενός σταθμού επεξεργασίας λυμάτων εν λειτουργία προκύπτουν τιμές συνάδουσες προς τις παραμέτρους της εν λόγω οδηγίας.

- 34 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/271 ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία» και διευκρινίζει ότι η επεξεργασία αυτή πρέπει να πραγματοποιείται, αναλόγως του ισοδύναμου πληθυσμού και της ζώνης απορρίψεως των λυμάτων αυτών, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2000 ή πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2005. Το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων «πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β» της εν λόγω οδηγίας.
- 35 Από το παράρτημα I, σημείο Β, 1, της οδηγίας 91/271 προκύπτει ότι «[ο] σχεδιασμός ή η μετασκευή των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων γίνεται έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνονται αντιπροσωπευτικά δείγματα των εισερχομένων και των επεξεργασμένων λυμάτων προτού απορριφθούν στα ύδατα υποδοχής». Το δε σημείο Β, 2 ορίζει ότι «[ο]ι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, οι οποίες υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 της [οδηγίας αυτής], πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 1».
- 36 Πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 δεν περιέχει καμία παραπομπή στο παράρτημα I, σημείο Δ, αυτής, το οποίο προβλέπει τις «[μεθόδους] αναφοράς για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων». Το σημείο αυτό ανταποκρίνεται στην ανάγκη που περιγράφεται στην όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, κατά την οποία «οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων, τα ύδατα και η διάθεση της λυματολάσπης πρέπει να παρακολουθούνται ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιδράσεις της απόρριψης λυμάτων» και εντάσσεται στο πλαίσιο της συνεχούς παρακολούθησης των απορρίψεων. Επ' αυτού, το παράρτημα I, σημείο Δ, 3, της οδηγίας 91/271 καθορίζει τον ελάχιστο αριθμό δειγμάτων που πρέπει να λαμβάνονται ετησίως και προβλέπει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα αποτελέσματα ενός έτους ασκούν επιρροή στις δειγματοληψίες του επόμενου έτους.
- 37 Όπως ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 43 των προτάσεών του, το σημείο Δ του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271 αναφέρεται σε μια συνεχή υποχρέωση με την οποία επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι οι απορρίψεις συμμορφώνονται «διαρκώς» προς τις απαιτήσεις ποιότητας που έπρεπε να πληρούνται από τη θέση σε λειτουργία του σταθμού.
- 38 Ως εκ τούτου, καίτοι το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 περιέχει υποχρέωση προς επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος όσον αφορά τη συμμόρφωση των απορρίψεων αστικών λυμάτων από σταθμούς επεξεργασίας προς τις απαιτήσεις του σημείου Β του παραρτήματος I της οδηγίας αυτής, εντούτοις, δεν επιβάλλει, προς επίτευξη της συμμορφώσεως αυτής, να πραγματοποιούνται δειγματοληψίες κατά τη διάρκεια ενός ολόκληρου έτους.
- 39 Επομένως, εφόσον κράτος μέλος είναι σε θέση να υποβάλει ένα δείγμα που να ανταποκρίνεται στις προβλεπόμενες στο παράρτημα I, σημείο Β, της οδηγίας 91/271 απαιτήσεις, πρέπει να θεωρείται ότι πληρούνται οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής.
- 40 Πρέπει να επισημανθεί ότι, προς τήρηση του σκοπού περί προστασίας του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιπτώσεις της απόρριψης των αστικών λυμάτων, όπως αυτός παρατίθεται στο άρθρο 1 της οδηγίας 91/271, η υποχρέωση που περιέχεται στο προμνησθέν άρθρο 4, κατά την οποία οι απορρίψεις αστικών λυμάτων πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία τηρουμένων των απαιτήσεων του παραρτήματος I, σημείο Β, οριστικοποιείται με την παρακολούθηση των απορρίψεων από σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της ίδιας αυτής οδηγίας, το οποίο παραπέμπει ρητώς στο παράρτημα I, σημείο Δ, αυτής. Επ' αυτού, πρέπει να σημειωθεί ότι αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως δεν είναι η παράβαση από την Πορτογαλική Δημοκρατία των υποχρεώσεων που υπέχει από το άρθρο 15 της οδηγίας 91/271.

- 41 Προς στήριξη της ερμηνείας αυτής, διαπιστώνεται ότι τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 91/271 επιβάλλουν στα κράτη μέλη τις ίδιες προθεσμίες προκειμένου να μεριμνήσουν ώστε, όσον αφορά το πρώτο από τα άρθρα αυτά, οι οικισμοί να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων και, όσον αφορά το δεύτερο, τα αστικά αυτά λύματα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία. Εάν προκρινόταν η προτεινόμενη από την Επιτροπή ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271, οι προβλεπόμενες στο άρθρο 4 της οδηγίας αυτής καταληκτικές ημερομηνίες θα έπρεπε να απέχουν ένα έτος σε σχέση με εκείνες του άρθρου 3 αυτής, καθόσον η διαφορά αυτή του ενός έτους θα παρείχε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβούν στις δειγματοληψίες, σύμφωνα με το παράρτημα I, σημείο Δ, της εν λόγω οδηγίας. Ωστόσο, για τη συμμόρφωση των κρατών μελών προς τις απαιτήσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271, δεν προβλέπεται καμία επιπρόσθετη προθεσμία πέραν εκείνης που ορίζει το άρθρο 3 αυτής.
- 42 Εξάλλου, μολονότι κατά το άρθρο 8 της οδηγίας 91/271 χωρεί παράταση της προθεσμίας για συμμόρφωση προς το άρθρο 4 της ίδιας αυτής οδηγίας, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τέτοια παράταση παρέχεται ενδεχομένως μόνον βάσει ειδικής αιτήσεως και ότι, σε κάθε περίπτωση, το άρθρο αυτό δεν αναφέρεται σε ελάχιστο υποχρεωτικό αριθμό δειγματοληψιών στις οποίες πρέπει να προβεί το οικείο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια της συμπληρωματικής αυτής προθεσμίας.
- 43 Επιπλέον, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά το οποίο το έτος αυτό δειγματοληψιών δικαιολογείται από την προβλεπόμενη στο άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 «αρχή της μεταβλητότητας των παραμέτρων», η οποία επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη οι εποχικές διακυμάνσεις των απορρίψεων λυμάτων κατά τη διάρκεια ολόκληρου του έτους ώστε να μπορεί εγκύρως να θεωρηθεί ότι τηρήθηκαν οι απαιτήσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271.
- 44 Πράγματι, το προμνησθέν άρθρο 10 προβλέπει ότι κατά τον σχεδιασμό και την κατασκευή των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εποχιακές διακυμάνσεις. Ως εκ τούτου, η «αρχή της διαστασιολόγησης» πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πριν ακόμα τεθεί σε λειτουργία ένας σταθμός επεξεργασίας αστικών λυμάτων.
- 45 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε, εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο, οι οικείοι οικισμοί να υποβάλουν σε ισοδύναμη επεξεργασία τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα, τα οποία οι οικισμοί διαθέτουν σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, και ώστε οι απορρίψεις αυτές να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β, αυτής. Η υποχρέωση αυτή δεν συνεπάγεται ότι οι προβλεπόμενες στο παράρτημα I, σημείο Δ, της εν λόγω οδηγίας δειγματοληψίες πρέπει να καλύπτουν ένα ολόκληρο έτος ώστε να μπορεί να αποδεικνύεται εγκύρως η συμμόρφωση των οικείων εγκαταστάσεων προς τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β, της ίδιας οδηγίας.
- 46 Υπό το πρίσμα των ως άνω σκέψεων πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον η υπό κρίση προσφυγή λόγω παραβάσεως είναι βάσιμη καθόσον αφορά τους 44 αστικούς οικισμούς για τους οποίους γίνεται λόγος στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως.
- 47 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι μολονότι, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει την ύπαρξη της προβαλλόμενης παραβάσεως προσκομίζοντας στο Δικαστήριο όλα τα αναγκαία στοιχεία για τη διαπίστωση της παραβάσεως, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα να στηριχθεί συναφώς σε οποιοδήποτε τεκμήριο, πρέπει να ληφθεί υπόψη το ότι, όταν πρόκειται για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής στην πράξη των εθνικών διατάξεων για την ουσιαστική εφαρμογή οδηγίας, η Επιτροπή, η οποία δεν διαθέτει ίδια εξουσία διενέργειας ελέγχων στον τομέα αυτό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα στοιχεία που παρέχονται από τυχόν καταγγέλλοντες καθώς και από το ίδιο το οικείο κράτος μέλος (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-526/09, EU:C:2010:734, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 48 Εκ των ανωτέρω προκύπτει, ειδικότερα, ότι, οσάκις η Επιτροπή προσκομίζει επαρκή στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας δεν εφαρμόζονται ορθώς στην πράξη στην επικράτεια του καθού κράτους μέλους, εναπόκειται σ' αυτό να αμφισβητήσει ουσιαστικώς και λεπτομερώς τα καθ' αυτόν τον τρόπο προβληθέντα στοιχεία και τις συνέπειες που απορρέουν εξ αυτών (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-526/09, EU:C:2010:734, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 49 Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι δε εν συνεχεία επελθούσες μεταβολές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-440/06, EU:C:2007:642, σκέψη 16, και Επιτροπή κατά Βελγίου, C-395/13, EU:C:2014:2347, σκέψη 39).
- 50 Εν προκειμένω, η φέρουσα ημερομηνία 22 Ιουνίου 2012 αιτιολογημένη γνώμη παρείχε στην Πορτογαλική Δημοκρατία προθεσμία δύο μηνών από την παραλαβή της προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271. Η ορισθείσα για την εν λόγω συμμόρφωση προθεσμία έληξε επομένως στις 22 Αυγούστου 2012.
- 51 Όσον αφορά τους αστικούς οικισμούς Alvalade, Odemira, Pereira do Campo, Vila Verde (PTAGL 420), Mação, Pontével, Castro Daire, Arraiolos, Ferreira do Alentejo, Vidigueira, Alcácer do Sal, Amareleja, Monchique, Montemor-o-Novo, Grândola, Estremoz, Maceira, Portel, Viana do Alentejo, Cinfães, Ponte de Reguengo, Canas de Senhorim, Repeses, Vila Viçosa, Santa Comba Dão και Tolosa, η Πορτογαλική Δημοκρατία αναφέρει στο υπόμνημα αντικρούσεως ότι, κατά τον χρόνο καταθέσεως του υπομνήματος αυτού, βρίσκονταν σε εξέλιξη ή είχαν προγραμματιστεί εργασίες σε σχέση με τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων προκειμένου να τηρηθούν οι υποχρεώσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271. Ως εκ τούτου, αποδεικνύεται ότι, κατά την εκπνοή της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι αστικοί αυτοί οικισμοί δεν πληρούσαν τις απορρέουσες από το εν λόγω άρθρο 4 υποχρεώσεις, στο μέτρο που δεν διέθεταν εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων εν λειτουργία.
- 52 Όσον αφορά τους αστικούς οικισμούς Loriga, Cercal, Vale de Santarém, Castro Verde, Almodôvar, Amares/Ferreiras, Mogadouro, Melides, Vila Verde (PTAGL 421), Serpa, Vendas Novas, Vila de Prado και Nelas, από τον φάκελο που κατατέθηκε στο Δικαστήριο, κυρίως από δυο πίνακες της πορτογαλικής διοικήσεως που αφορούν τη συμμόρφωση, στις 30 Ιουνίου 2014 και στις 10 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, των αστικών οικισμών προς το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271, προκύπτει ότι οι αναγκαίες για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του εν λόγω άρθρου εργασίες είτε ολοκληρώθηκαν κατά τη διάρκεια των ετών 2013 ή 2014 είτε θα ολοκληρώνονταν κατά τα έτη 2014 ή 2015. Δεν αμφισβητείται, επομένως, ότι ούτε οι αστικοί αυτοί οικισμοί τηρούσαν τις απορρέουσες από άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 υποχρεώσεις κατά την εκπνοή της προθεσμίας που δόθηκε στην Πορτογαλική Δημοκρατία προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις του άρθρου αυτού.
- 53 Όσον αφορά τους αστικούς οικισμούς Vila Nova de São Bento, Santiago do Cacém, Alter do Chão, Tábuas και Mangualde, από τους μνημονευθέντες στην προηγούμενη σκέψη πίνακες προκύπτει ότι οι αστικοί αυτοί οικισμοί διέθεταν, ήδη από το έτος 2012 ή ακόμα και προγενέστερα, εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων που μπορούσε να λειτουργήσει. Εάν οι εργασίες αυτές είχαν όντως ολοκληρωθεί εντός του 2012 ή ακόμα νωρίτερα, τα αποτελέσματα της πρώτης δειγματοληψίας θα μπορούσαν να έχουν πράγματι διαβιβαστεί στην Επιτροπή από την Πορτογαλική Δημοκρατία πριν από την εκπνοή της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, στις 22 Αυγούστου 2012. Η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν προσκόμισε, όμως, στο Δικαστήριο κανένα σχετικό στοιχείο. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή απέδειξε το βάσιμο των αιτιάσεων της όσον αφορά τους πέντε αυτούς αστικούς οικισμούς.
- 54 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι, μην εξασφαλίζοντας ότι οι απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων υποβάλλονται σε ικανοποιητικό επίπεδο επεξεργασίας, σύμφωνα με τις σχετικές απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β, της οδηγίας 91/271, στους αστικούς οικισμούς

Alvalade, Odemira, Pereira do Campo, Vila Verde (PTAGL 420), Mação, Pontével, Castro Daire, Arraiolos, Ferreira do Alentejo, Vidigueira, Alcácer do Sal, Amareleja, Monchique, Montemor-o-Novo, Grândola, Estremoz, Maceira, Portel, Viana do Alentejo, Cinfães, Ponte de Reguengo, Canas de Senhorim, Repeses, Vila Viçosa, Santa Comba Dão, Tolosa, Loriga, Cercal, Vale de Santarém, Castro Verde, Almodôvar, Amares/Ferreiras, Mogadouro, Melides, Vila Verde (PTAGL 421), Serpa, Vendas Novas, Vila de Prado, Nelas, Vila Nova de São Bento, Santiago do Cacém, Alter do Chão, Tábua και Mangualde, η Πορτογαλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της προμνησθείσας οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 55 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικασθεί η Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα και δεδομένου ότι διαπιστώθηκε η ύπαρξη παραβάσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Πορτογαλική Δημοκρατία, μην εξασφαλίζοντας ότι οι απορρίψεις των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων υποβάλλονται σε ικανοποιητικό επίπεδο επεξεργασίας, σύμφωνα με τις σχετικές απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β, της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1137/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, στους αστικούς οικισμούς Alvalade, Odemira, Pereira do Campo, Vila Verde (PTAGL 420), Mação, Pontével, Castro Daire, Arraiolos, Ferreira do Alentejo, Vidigueira, Alcácer do Sal, Amareleja, Monchique, Montemor-o-Novo, Grândola, Estremoz, Maceira, Portel, Viana do Alentejo, Cinfães, Ponte de Reguengo, Canas de Senhorim, Repeses, Vila Viçosa, Santa Comba Dão, Tolosa, Loriga, Cercal, Vale de Santarém, Castro Verde, Almodôvar, Amares/Ferreiras, Mogadouro, Melides, Vila Verde (PTAGL 421), Serpa, Vendas Novas, Vila de Prado, Nelas, Vila Nova de São Bento, Santiago do Cacém, Alter do Chão, Tábua και Mangualde, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της προμνησθείσας οδηγίας.
- 2) Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)